

Tegenspraak in de opsporing. Verslag van een onderzoek (2012). R. Salet en J.B. Terpstra (Radboud Universiteit, Nijmegen). Politiekunde 45

Doelstelling

Nagaan hoe tegenspraak bij de politie is georganiseerd en wordt uitgevoerd. Dit aan de hand van concrete gevallen, die zichtbaar maken voor welke opgave tegensprekers staan en hoe zij daarmee omgaan.

Hoofdvragen

Hoe vindt in de praktijk binnen de Nederlandse politie tegenspraak in de opsporing plaats en welke bijdrage levert dat aan het opsporingsproces?

Methoden van onderzoek

- documentenanalyse
- telefonische interviews in 25 korpsen
- case studies in 5 korpsen waar tegenspraak is georganiseerd in een TGO; analyse van 26 tegenspraakdossiers
- interviews in 4 korpsen waar tegenspraak op alternatieve wijze is georganiseerd

Samenvatting

De resultaten van het onderzoek naar tegenspraak zijn gebaseerd op de analyse van opsporingsdossiers en tegenspraakdossiers bij de politie. Daarnaast hebben veel interviews plaatsgevonden met politiemedewerkers die bij de onderzochte gevallen van tegenspraak waren betrokken. Sinds 2007-2008 organiseren de meeste Nederlandse politiekorpsen tegenspraak. Het onderzoek laat aan de hand van concrete gevallen zien voor welke opgave tegensprekers staan en hoe zij daarmee omgaan. De tegenspreker dient te voorkomen dat bij het team tunnelvisie ontstaat of blijft voortbestaan. Vervolgens moet hij ook voorkomen dat hij zelf een tunnelvisie ontwikkelt. Het rapport gaat daarom ook in op een aantal psychologische mechanismen die tunnelvisie kunnen veroorzaken.

Tegenspraak wordt in de praktijk op verschillende wijzen uitgevoerd. Zo wordt een aantal rollen onderscheiden die tegensprekers op zich nemen, uiteenlopend van 'luis in de pels' tot 'proceduralist'. Niet alle rollen zijn gericht op en geschikt voor het voorkomen of doorbreken van tunnelvisie. Ook de verstandhouding tussen tegenspreker en teamleider speelt een belangrijke rol. De benadering van teamleiders door tegensprekers loopt uiteen van vriendschappelijk tot confronterend.

Soms leidt tegenspraak tot belangrijke veranderingen in de opsporing. Vaker hebben de effecten van tegenspraak echter betrekking op minder belangrijke onderdelen van het opsporingsonderzoek. De belangrijkste doorwerking van de tegenspraak lijkt echter vaak sluipenderwijs te gaan: een teamleider wordt alerter op mogelijke valkuilen of de procedure in volgende opsporingsonderzoeken binnen het korps wordt aangepast.

Op basis van dit onderzoek wordt geconstateerd dat tegenspraak als maatregel tegen tunnelvisie op serieuze wijze is opgepakt. De bijdrage is echter afhankelijk van de wijze waarop tegenspraak is opgezet en wordt uitgevoerd. De onderzoekers wijzen op een blijvend belang van tegenspraak en geven aan dat ze eerder moet worden versterkt dan opgeheven. Het rapport sluit af met aanbevelingen voor de verdere ontwikkeling en verbetering van tegenspraak in de opsporing.